

BME és HAU¹ Lakóépülettervezés oktatásának összehasonlítása a térérzékelést befolyásoló tényezők, összehasonlításunk az eltérő kultúrák között

¹ BME: Budapest Műszaki és Gazdasági Egyetem, Építészmérnöki kar
HAU: Hanoi Architectural University - Đại Học Kiến Trúc Hà Nội

Az építészet a művészeti és műszaki szakmai sajátosságok elsajátítása mellett egyaránt fontosnak tartom az építészek körében az ember ismeretét. Edward T. Hall² szerint katasztrófa-hoz vezethet ha az építészek, a várostervezők és építetők nem veszik figyelembe, hogy az ember párbeszédben áll a környezetével. Kutatásom első felében tudományos elméletekkel szeretném alátámasztani állításomat, miszerint a terek használata, a térérzékelése nagyban függ a emberek kulturális háttérétől. A lakóépületek terei és annak elrendezése, használata kulturális szempontból az egyik legkifejezőbb épített környezet. A félév második felében az egyetemen oktatott lakóépülettervezési tantárgyak kutatásával foglalkoznék. A budapesti és hanoi egyetemen folyó lakóépülettervezésének elméleti és gyakorlati oktatását hasonlítanám össze.

² Edward T. Hall, 1914-2009, amerikai antropológus és kultúraközi kutató,

TARTALOM JEGYZÉK

A mai Hanoi lakóterek használatának észrevételeim, tapasztalataim	4
2015-2016 első félév	
Téma megközelítés	5
Kutatási módszer	5
2015-2016 első félév kutatási napló	6
Fogalmak	
Kultúra	7
Tér - Térérzékelés	8
Tér-érzékelést befolyásoló tényezők	
A nyelv	9
Az érzékszerveink	10
Én és a család szerepe	11
Mikrókultúra	12
Irodalon jegyzék	17
Egyéb jegyzetelések	18
2015-2016 második félév kutatási terv	21

HANOI LAKÓTEREK KIALAKÍTÁSÁNAK ÉS HASZNÁLATÁNAK ÉSZREVÉTELEIM

1. észrevétel

Az 1960-s évektől Hanoiban több 2-5 emeletes lakótelep épült szovjet lakótelepek mintájára. A lakótelep kialakításának főszempontjait megtartották (épületmagasság-épülettávolság, lakásszám-lakók száma, középületek és oktatási épületek sűrűsége...). Az épületeket feltehetően a Hanoi-i (Vietnam) klímának megfelelően alakították át: (keskeny) nyitott oldal folyosó, átszellőztethető lakások. A lakások kis alapterületűek - 25-50m², kettő legfeljebb négy személyre elegendő -, kis belmagasságúak, a legtöbb esetben szintenként közös konyha, fürdőszoba és mellékhelység használatával.

A idővel, ahogy a család bővült a lakásokat a homlokzaton konzolosan kibővítették. A földszinti lakások előtti területeket a lakók fokozatosan elfoglalták különböző célokra: saját használatú kert, kereskedelmi célokra alakították át. Természetesen ezt mind illegálisan.

2. észrevétel

A főváros gyors lakosság növekedésének kiszolgálására az 1990's évek végén, a 2000-s évek elején megkezdődött a több emeletes - 20-30 szintes - lakóépületek rohamos építkezése Hanoiban. Az épületek megtervezésének főszempontja a maximális eladható alapterületek kialakítása, a közös területek, a közlekedők minimalizálásával. Egy szinten 8-16 lakás található. Jellemzően fiatal, 1-2 gyerekes család költözik ezekbe az újépítésű lakásokba. Az egy szinten lakó családok és gyerekek összebarátkoznak. A lakások gyakran nyitottak. A gyerekek a folyosón játszanak, szabadon átjárhatnak mások lakásába. A lakóépületek túl magasak, az épületek közötti szabad udvarokra a szülők nem merik leengedni a gyerekeket felnőtt felügyelet nélkül.

3. észrevétel

2012-2014 között a Hanoi Architectural University (HAU) Építész karán a Lakóépülettervezési Tanszéken dolgoztam. Itt a hallgatóknak az elméleti előadás mellett, két lakóépülettervezési gyakorlatunk van: egy családi ház és egy társasház tervezése ³.

Megfigyeltem, hogy a konzultációkon az oktatók néha meglehetősen vegyes instrukciókat adnak a hallgatóknak, mely számomra néha zavaró volt. A családi házak tervezése esetében a konzulensek felhívják a hallgatók figyelmét többek közt a vietnami család felépítésének jellegzetes jellemzőire, az emberek szokásaira, a lakóház szükséges tereire. De ezzel párhuzamosan külföldi példákat, mintákat mutatják be a hallgatóknak, távoli országokról - európai-amerikai - vagy közelebről leginkább Japán lakóházakat. E példákban leginkább a lakóházak nagyszerű tereinek kialakítását hangoztatják, nem említve, hogy vajon ezek a terek kiknek tervezték, mik voltak az igények...stb. A társasházak esetében a tervezés során mind a hallgatók, mind az oktatók még kevésbé veszik figyelembe a használok térhasználat igényeit, melyet a 2. észrevételben említettem.

³ családi ház tervezése: 3. félév, társasház tervezése: 5. félév

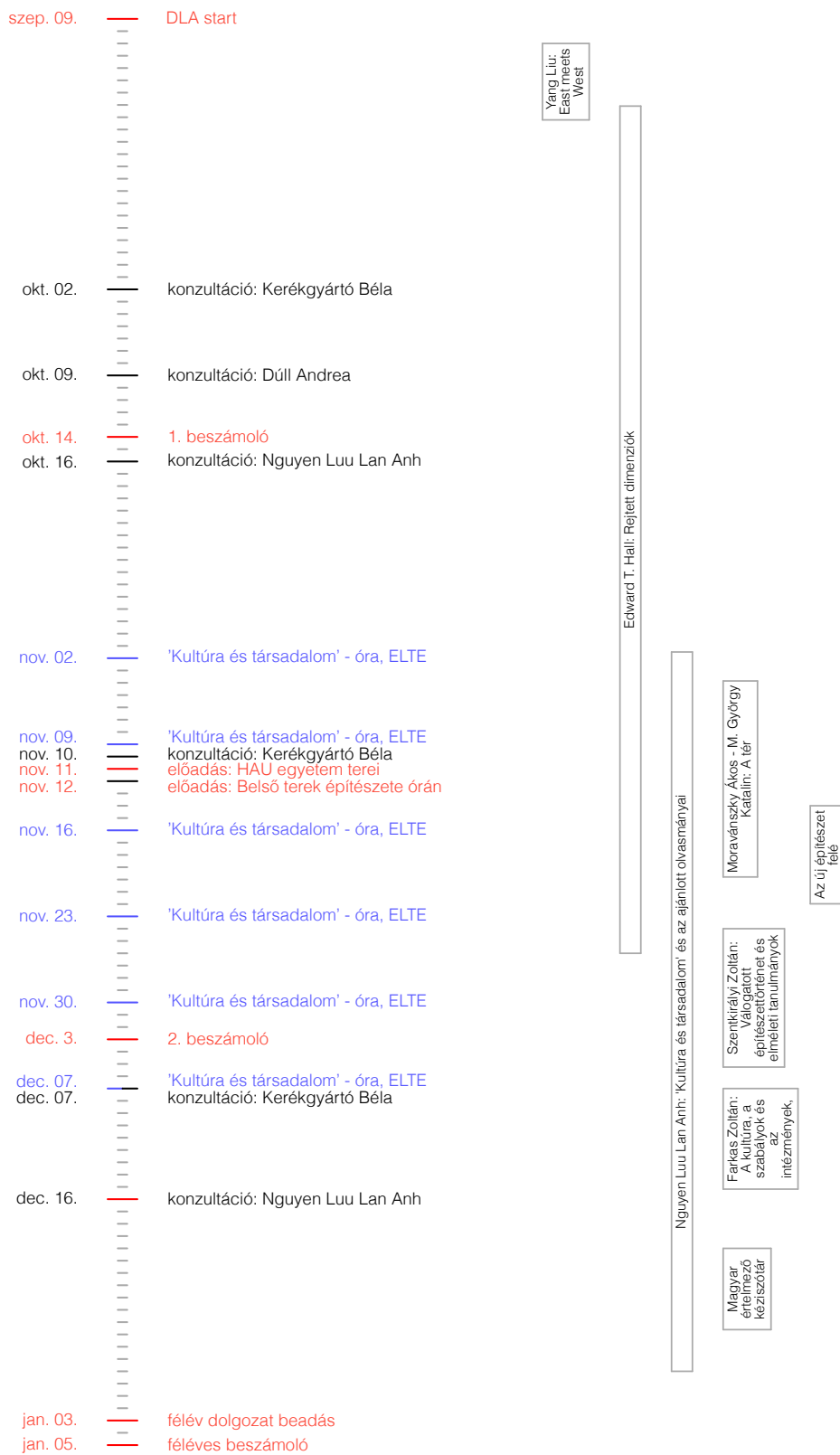
2015-16 ELSŐ FÉLÉV

Az emberek térérzékelését és térhasználatát nagyban befolyásolja a környezet amiben nevelkedett: a kulturális háttér, a hagyomány, az értékrendek, a szokások. A kutatásom főérdeklődési területe - melyet a harmadik évben is tovább vinném - a lakóépületek, a lakóterek kialakítása, használata, igények tanulmányozása. Meggyőződésem, hogy az emberek térhasználatára, és térérzékelésére nagymértékben összefügg a kulturális háttértől.

A félév célkitűzésének elősora azon fogalmak körbejárását tűztem ki, melyek a kutatásom alapkiinduló fogalmai: kultúra, térhasználat, térérzékelés. Másodsorban a térhasználat és térérzékelést befolyásoló tényezőket igyekszem feltárni, a kulturális eltérés lencséjén keresztül társtudományágak és építészet elméleti könyvek, írások tanulmányozásával. Megpróbáltam az ismeretek alapján a Budapesten és Hanoi-ban élő emberek térhasználatának, a lakóterek használatának eltéréseire és okaira rámutatni.

Tisztában vagyok azzal, hogy az egy adott kultúra területén belül is vannak eltérések, hogy az emberek térérzékelése jelentősen eltér attól függően is, hogy adott személy városból vagy faluból származik. Mégis azt gondolom a teljesen eltérő kultúrák kontrasztjának bemutatása érdekes különbségeket vetíthet ki számunkra, melyek a saját környezetünk megismeréséhez is támpontot adhat.

2015-2016 I. félév egyéni kutatás napló

FOGALMAK

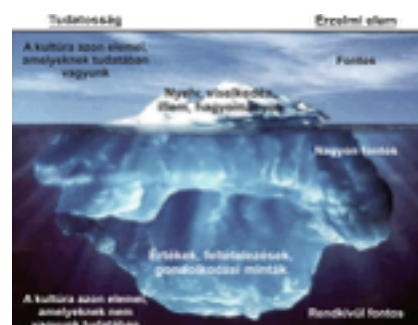
Kultúra

A kultúra szó eredete a colore latin szóhoz vezethető vissza, jelentése a lakik, művel, védelmez, vallásos tiszteletben részesítés. **Farkas Zoltán**⁴ egyik írásában olvasható, hogy a kultúra szó eredeti jelentése az ókori Róma idején a művelni, a valamit megmunkálni, a földművelést értették. A mai jelentése azonban igen tág és összetett.

Az amerikai **Herskovits**⁵ antropológus rövid és lényegre törő megfogalmazása szerint 'A kultúra a környezet ember által alkotott része'. Eszerint mindent amit az ember tevékenységével létrehozott kultúrának nevezhetők. **Raymond Williams**⁶ a walesi akadémikus a kultúra fogalmat három kategóriába sorolta. Az egyik jelentése az emberek szellemi, lelki és esztétikai fejlődésének folyamata, a másik szerint egy-egy nép, embercsoport, korszak vagy általában az emberiség sajátos életmódja. A harmadik és egyben a kultúra legelterjedtebb értelmezése szerint a szellemi, a művészeti tevékenységek és alkotások annak termékeit foglalja magába. **Harry C. Triandis** pszichológus szerint "A kultúra olyan a társadalomnak, amilyen az emlékezet az egyénnek." Bővebb értelmezése szerint a kultúra tapasztalatokat és hagyományokat tartalmaz, amelyek megmutatják, mi bizonyult hatékonynak a múltban, és ennek megfelelően hogyan kell a jelenben viselkedni. A kultúra elemeit alkotják az értékek, normák, a kimondatlan feltételezések arról, hogyan kell felfogni a világot (szubjektív kultúra). **Magyar értelmező kéziszótár**⁷ négy értelmezést tulajdonít a kultúra szónak. 1. Az emberiség által létrehozott anyagi és szellemi értékek összessége. A művelődésnek valamely területe, ill. valamely korszakban, valamely népnél való megnyilvánulása. 2. Valakinek a művelt volta, műveltsége. 3. Valaminek a kulturált volta. 4. Termesztés, művelés. Termesztett növényvel borított terület. Tenyészet.

E rövid felsorolásból is érzékelhető a kultúra szó jelentésének és értelmezésének sok színűsége. Gyűjtő fogalomként használjuk mind az ember egyéniségének minősítésére, viselkedési formáira, de egy-egy ember csoport közös normáit, értékrendjét is érthetjük alatta, de felölel egy nép tevékenységeinek korszakait is.

A **Goldman-féle jéghegy** modell jól illusztrálja, hogy mennyire nem vagyunk a saját kultúránk tudatában. Ami a felszínen látható részek mint a nyelv, a viselkedési normák, a hagyományok az emberek tisztában vannak, ezek könnyen megfigyelhetőek, tanulhatóak és módosíthatóak. A jéghegy vízalatti része (9/10) az a rejtett gyerekkorunktól mélyen belénk rögződött 'világkép', mely alakította az egyéniségünket és kísér bennünket egy egész életen át. Ezekkel mind addig nem vagyunk tudatában amíg nem találkozunk egy eltérő kultúrával, mely más értékeket és normákat képvisel, mely rámutat arra mennyire mások vagyunk.

⁴ Farkas Zoltán: szociológus, kandidátus, habilitált doktor, a Miskolci Egyetem Szociológiai Intézetének egyetemi docense és a Szociológia Intézeti Tanszék vezetője

⁵ Melville Jean Herskovits: 1895-1963, amerikai antropológus. Afrikai és az Amerikában élő afrikaiakat tanulmányozta.

⁶ Raymond H. Williams, 1921-1988, A kultúra szociológiája. Budapest: Osiris Kiadó

⁷ Magyar értelmező kéziszótár, 2000, 9. változatlan kiadás, Akadémiai kiadó, A-K, 799p

A tanulmányban megkísérlem a kultúra több szintjének összehasonlítását, kezdve az emberek egyéni fejlődésének folyamatától, egészen egy-egy népre jellemző viselkedésének, értékeinek, normáinak az összehasonlítását melyek befolyásolhatják az emberek térhasználatát. A dolgozatban nem történelmi - időbeli - változást kívánom összehasonlítani, hanem elsősorban a jelen helyzetben megfigyelhető jelenségek és annak okait igyekeztem feltárni.

Tér - Térérzékelés

A Magyar értelmező kéziszótár⁸ a 'tér' szót főnévként hat jelentését sorolja fel. 1. Az anyag létezésének az a formája, amelyet a háromirányú kiterjedés jellemez. 2. A térnek valamitől kitöltött, ill. valamivel körülhatárolt része. 3. Terület, térség. 4. Épületekkel körülvett közterület. 5. Üresen maradt hely, hézag személyek, tárgyak között. 6. Tevékenységre való alkalom, lehetőség. Lehetőség arra, hogy valami történjék, érvényesüljön. Ebből az első öt jelentése a térnek valamilyen fizikai, elemekkel körülhatárolható, leírható megjelenésére utal. A hatodik meghatározása viszont egy elvont értelmezés, szabadságot, szabad kezet, teret adni valakinek, hogy valamit képes legyen végre hajtani.

Az építészeti tér alatt a térnek a fenn említett első öt jelentését mind használjunk valamilyen formában. Már számos építész különböző szempontok alapján tett kísérletet az 'építészeti tér' fogalmának leírására. Az egyszerűség kedvéért most két fő csoportra osztottam a tereket. Az egyik az épületekkel határolt külső területek, a városi terek, a másik pedig az épített környezet belső világa, mely körül határolja az anyag, tömeg és forma. A kutatásom elsősorban a belső építészeti terek használatának és érzékelésének tanulmányozására koncentrálok, azonban, hogy a kultúra különbségek összehasonlítása színesebb és érthetőbb legyen a külső terek használatára vonatkozó megfigyelések is időnként előkerültek.

Schneller István 'Az építészeti tér minőségi dimenziói'⁹ című könyvben 'A tér megragadásának két meghatározó kísérlete korunkban' fejezetben **Heidegger** elméletei mentén keresztül mutatja be a tér, az építészeti tér fogalmát. A teret, a tér alkotást nem egy nagyobb térből való kijelölést, hanem a helyből, a hely akkor válik helyivé ha valami oda kerül, előtte csak üresség. A teret úgy értelemezi, hogy a dolgok közötti üresség. Az ember és tér viszonyát pedig egymást kiegészítéseként fogalmazza meg. A tér alkotás, megismerést az építéssel kapcsolja össze, hiszem csak annak megépítése révén ismerjük meg, nyerjük el a valódi teret. A 37. oldalon az író szerint "Az építés számára rendelkezésre álló tér ugyanis szorosán kötődik az emberi létezés, cselekvés, érzékelés megismerés térbeliségéhez, s így térbeliség csak az emberre (emberi tapasztalatra) vonatkoztatva értékelhető." A könyv írója továbbá **Bollnow** térérzékelésének szemléletéről számol be. Az ember a térben nem egy tárgy, hanem annak szerves használója. A térérzékelés összetett folyamat, nemcsak a látásból, hanem az "emlékezetből, kész kognitív sémákból, feldolgozásból, a látott kép kiegészítéséből áll." Tehát az térérzékelés szubjektív, az ember lényegében azt látja "kint" ami "bent" van.

A térérzékelésről **Moravánszky Ákos** A tér című könyvében olvasható idézetekből több megfogalmazást találtam érdekesnek. Az egyik ilyen például a "beleérzés" fogalom, melyet **Robert Vischer** (1873) használta először. "Az észlelt tárgy formájának és az észlelő személy érzékszerveinek korrelációjából (kölsönös viszony) indul ki". Tehát összefüggésbe hozza az

⁸ Magyar értelmező kéziszótár, 2000, 9. változatlan kiadás, Akadémiai kiadó, L-Z, 1359p

⁹ Schneller István: Az építészeti tér minőségi dimenziói, 2005, TERC

ember érzékszerveinek érzékelését a tárgyak észlelésével, megítélésével, minősítésével. **Adolf Hildebrand** szerint a térérzékelésének egyik értelmezése a 'mozgás-képzet', azaz a tárgyat, teret mozgás közben és az időbeli függvényében folyamatosan kapott információ összeségéből adódik össze. Moraványszky Ákos **Geoffrey Scott** brit építész is idézi, aki szerint az építészek semmibe veszik a teret, mivel az anyagtalan. Szerinte arról beszélünk amit a szemünkkel látunk és érezzük az anyagot, a formát, de mivel a tér anyagtalan nem veszünk észre.¹⁰ A térérzékelés és térhasználat sokkal bonyolultabb és összetettebb mint azt elsőre gondolnánk. Ennek lehetséges okait kutatom a félévben.

TÉR-ÉRZÉKELÉST BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

Az anyanyelv

Luu Quang Vu¹¹ vietnami költő-drámaíró 'A vietnami nyelv' című versében amellet, hogy a vietnami nyelv nagyszerűségét hangoztatta, megfogalmazta azt is, hogy egy nép kultúrája mind addig nem vész el amíg a nyelvet óvják és használják.

Edward Hall a Rejtett dimenziók című könyvének az első fejezetben olvasható a Franz Boas¹² állítása: " a kultúrának, sőt magának az életnek is a kommunikáció a lényege" ¹³. Boas szerint minden nyelvnek, nyelvcsaládnak zárt rendszere van, öntörvényűek és saját belső logikával rendelkeznek. A könyvben Hall további kutatásokat említ, melyek azt bizonyítják milyen fontos szerepet játszik az anyanyelv, mely nemcsak az információ közlésére szolgál, hanem fontos szerepet játszik a gondolatok megformálásában. Benjamin Lee Whorf azt fogalmazta meg, hogy az ember úgy érzékeli a környezetét ahogy azt az anyanyelve előre "beprogramozza" számára. Vagyis az ember a beprogramozott nyelv szerint észleli a világot. Az ember érzékelt külső világot valamilyen módon szűkíti-szűri, szelektálja, bizonyos információkat befogad, másokat kiszűri. Az anyanyelv mely előre bekódolt minket, nagy szerepet játszik ebben. De mivel nincs két egy forma nyelv, könnyen beláthatjuk, hogy a más nyelvet beszélők nagy valószínűséggel eltérő módon értelmezzük a világot.

Az érzékszerveink

Hall a könyvének 4-6 fejezetben az ember élettani vonatkozásban tárgyalja az ember érzékelést. Ebből kiderül, hogy az érzékszerveink - szem, fül, orr, bőr - sokkal fontosabb szerepet játszanak a térérzékelésben mint azt gondolnánk.

Azt tudjunk, hogy a szemünkkel a látással tudunk a legtöbb információt befogadni. Azonban a látás szubjektív dolog. Az ember szelektál, azt látja meg jobban a világból amit ismert, amiben jobb az ismerete, vagy amiben nagyobb az érdeklődése, a tapasztalata. Az író egy egész fejezetet szánt a látási tér, a látás mint mechanizmus ismertetésére. Ebből a kutatásom szempontából két érdekes dolog ragadott meg. Az egyik amiről fenn már szó esett Adolf Hildebrand által, a mozgás a térben. A mozgással nemcsak egyszerűen a teret ismerhetjük meg jobban, hanem a szemünk mozgásával a tér mélységét is érezzük, ezáltal alakul ki a

¹⁰ Moraványszky Ákos, M. Gyöngy Katalin: A tér, kritikai antológia, 2007, TERC, 013, 014, 018p

¹¹ Luu Quang Vu, 1948-88, vietnami költő-drámaíró, A vietnami nyelv - Tiếng Việt,

¹² Franz Boas: Német-Amerikai antropológus, 1858-1942

¹³ idézet: E.T Hall, Rejtett dimenziók, 1987, Gondolat, 23p

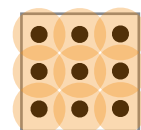
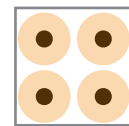
mélységérzetünk. De James Gibson szerint a mélységérzet "egyszerűen a vizuális tapasztalás dimenzióinak egyike". Ha ez így van akkor a látás által kapott térérzet részben szubjektív és részben kódolt, előre beprogramozott információk összegolvadása. A másik érdekesség számomra azt, hogy mit érzékelünk a térben. A könyv szerint amíg a nyugati kultúrára inkább az jellemző, hogy a térben a tárgyakat érzékelik, addig a keleti emberek inkább a tárgyak közötti ürességet, a 'teret' érzékelik. Ezt igazolhatja az, hogy például egy magyar család lakóterében - saját megfigyelésem szerint - sok kiegészítő tárgyat találhatunk: kis dohányzó asztal, komód, lábpihentető, sok sok kép a falon, olvasó lámpa..., ezek a tárgyak szinte teljesen belakják a szobákat. Egy vietnami lakásban a fő berendezéseken kívül ritkán találunk 'láb alatti' bútorokat. Általában úgy rendezik be a helységeket, hogy minél nagyobb szabadon (üresen) hagyott terület maradjon meg.

A fülünk a második legtöbb információ gyűjtő szervünk. Hall több oldalon keresztül tárgyalja a szem és fül információ gyűjtés mértékének és fontosságának az összehasonlításával. Számomra ami érdekes az, hogy az auditív tér milyen hatással van ránk. A helység akusztikája nagy hatással van a teljesítő képességünkre. Például lassabban olvasunk ha visszhangzik a tér vagy egy előadót unalmas előadónak is elkönnyelhetünk pedig előfordulhat, hogy csak a terem akusztikája nem megfelelő. A **hallásunkkal** tudjuk megítélni meddig tart a tér, megtudjuk különböztetni a bel- és külvilágot. Ebben is nagyon különbözünk. Míg Japánban vékony papír válaszfalakat használnak amin minden áthallatszik, addig a németek vastag falakat, jól hangszigetelt nyílászárókat terveznek az épületeikbe, mondván így tudnak jól dolgozni, így érzik magukénak a teret.

Az **illatok** képesek a legmélyebb emlékeinket felidézni. A szagok fontossága és jelentősége népekenként eltérő. Az amerikaiak és észak-európai emberek szag világa szegényebbek mint az arab vagy az ázsiai országokban élők. Az arab népeknél a test szagnak például távolság szabályozás szerepe is van. Az arabok számára teljesen természetes, hogy a másokra rálehetnek, ez egy amerikai ember esetében illetlenségnek számít. Például a városban sétálva az illatok jelzik, hogy környéken mik találhatóak: kávézó, pékség, virágos...

A bőrünk két féle érzetben is játszik szerepet: **hőérzet és tapintás**. A helység hőmérséklete befolyásolja a közérzetünket. Mivel megérezzük a másik test melegét, egy ugyan azon területű helységet kevesebb emberrel tágabbnak, több emberrel kisebbnek érezzük. Ha közelebb vannak az emberek egymáshoz jobban érezzük a másik hollétét. Az arab világban, az ázsiai országokban az emberek jobban tűrik a zsúfoltságot az emberek közelségét mint az amerikai, vagy nyugat európai emberek. Ennek valószínűleg több oka van, erre később visszatérek az ember egyén fejlődésének kialakulásának tárgyalása során.

A bőr másik szerepe a tapintás és ezzel testünk legközvetlenebb érzékelési szervünk. Hall könyvéből az derült ki számomra, hogy egy tárgyat a legjobban megismeri annak megfogásával, tapogatásával tudjunk felmérni, pontosabb képet kapunk róla mint bármelyik másik érzékszervünkkel. Hiszen a tárgy formáját, méretét, anyagát, felületét is feltudjuk mérni a tapintással. Az érintéssel tudunk a legközelebb

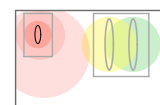
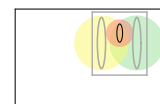
kerülni a környezetünkhöz és egymáshoz. Az érintésnek eltérő jelentése van, más az emberek érintési tűrőképessége a különböző kultúrájú embereknek. Az ázsiai embereknek számára - tapasztalatból is mondhatom - természetesebb egy másik ember érintése, közelsége, nem idegen számára ha egy ismeretlen ember kézzel megérinti az utcán. Ez egy amerikai, vagy európai ember számára szinte alig elképzelhető.

Az érzékszerveink érzékelése tehát részben szubjektív. Az érzékelésünk, észlelésünk a fizikai adottságok mellett - látunk, hallunk...- nagyban támaszkodunk a tapasztalatainkra, a kapott beprogramozott előképekre. Ez kultúránként igen eltérő, esetenként ellentétes tartalmat is hordozhatnak.

Én és a család szerepe¹⁴

Nguyen Luu Lan Anh pszichológussal való beszélgetések alapján, az előadásának és a tőle kapott ajánlott olvasmányokból a következők szűrhetők le.

A kelet-ázsiai kultúrára ma is jellemző, hogy az újszülöttek a szülőkkel együtt alszanak. Az együtt alvás közben a babák érzik a szüleik test melegét, közelségét, érintését, légzését, illatát, és érzik a szülők minden mozdulását is. Ez esetben olyan tulajdonságok fejlődnek ki a gyerekekben mint az együtt élés, az alkalmazkodás, a másokkal való az osztozkodás, mely a térhasználatra is érvényes. A Hanoi családokra általánosan jellemző, hogy nincsenek egyéni terek, a lakás minden terét, beleértve a háló tereket is a családtagok közösen használják. Az euro-amerikai országokban - Magyarországon is - nevelkedő gyerekek esetében saját kiságyunkban vagy külön szobában alszanak, saját 'tér'-rel rendelkeznek. Így már nagyon korán kialakul bennünk az én territórium, mely szent és érinthetetlen, ilyen például a saját szoba, saját munka terület... Ezek a tényezők mind befolyásolják az emberek térérzékelését.

Az európai-amerikai kultúrára jellemző a fiatalokra, hogy mi után megerősödtek 'kirepülnek a családi fészekből'. Egy vagy két személyes kis lakásokba költöznek, majd a család alapítás után keresnek magunknak megfelelő méretű saját lakóteret. Budapest belvárosban is megfigyelhető a nagy alapterületű lakások felosztásának folyamata kisebb méretű garzonokra. Hiszen erre volt és van több kereslet.

A kelet-ázsiai országokban, így Vietnamban is nagyon erős a családi kötelék, jellemzően több generáció lakik egy fedél alatt. Ahogy a családtagok bővülnek egyre nagyobb lakótér szükséges. Két lehetőségük van, vagy nagyobb lakásba költöznek, vagy valami módon bővítik meglévő lakóteret ráépítéssel, hozzáépítéssel. Ennek egyik eredménye Hanoi lakótelepeken látható épület bővítések.

¹⁴ Alan P. Fiske, Shinobu Kitayama, Hazel R. Markus, Ricsard E. Nisbett, A szociálpszichológia kulturális mátrixa. Hazel Rose Markus és Shinobu Kitayama szociál pszichológusok az énfelfogást két nagy csoportba osztották: az euro-amerikai mint 'független én', és a kelet-ázsiai mint 'kölcsonösen függő én'. Ezt a 11. oldalon található táblázatban foglaltam össze.

Mikrokultúra

Edward Hall proxemikának nevezte el azt a saját kutatási területet, mely az emberek mozgását a térben, a térérzékelését, terek használatát, az ember tájékozódását vizsgálja. Megfigyelései az úgynevezett mikrokultúra területére koncentrálnak. A következő táblázatban foglaltam össze.

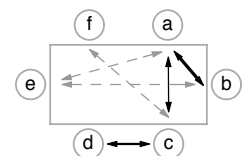
Mikrokultúra három szintje és jellemzői

	jellemző	elemek	mozgás	eredmény
kötött tér	beépített, nem elmozdítható berendezések	konyhai bútorok	a konyhában a beépített berendezések elhelyezése meghatározzák a háziasszonyok mozgását	a tervezett elemek elhelyezése segítheti a munka menetét, de meg is nehezíthetik, sőt akadályozhatják
részben kötött tér	a berendezések adottak, elmozdíthatóak, átrendezhetőek	ágyak, asztalok, székek, bútorzat	használat igény szerint átcsoportosíthatóak	részben befolyásolják használatát, és csak részben befolyásolhatnak bennünket
kötetlen tér		emberek és a tér közöttük		

A **kötött tér** alatt azt az épített környezet értendő, mely fixen épített, el nem mozdítható, át nem alakítható (csak bontással és újraépítéssel). Nagyobb léptében ezek a városok, falvak szerkezete, kialakítása, mely nem véletlenszerű, hanem erősen korhoz és kultúrához kötött és ettől változatos. A lakóházakban a legkötöttebb helységek a beépített berendezésekkel a konyha, fürdőszoba. Hall kritizálja az építészeket, hogy "munkájuknak csak vizuális vonatkozásaival törődnek - csak azzal ami látható". Az embereket a már kisgyerekkorban szerzett kötött téri élményeiket az egész életen keresztül kíséri. A kötött terek a tevékenységeink folyamatát erősen befolyásolják, és alakítanak bennünket. Le Corbusier lakóházait - melynek méreteit az ember mértani arányaihoz igazított - át kellett alakítani a hinduk számára, akik zsúfoltnak és emiatt lakhatatlannak érezték a tereit. Ezért fontos, hogy a tervezők jól megismerjék az alanyokat, akiknek terveznek.

A **részben kötött szerkezetű térbe** tartoznak azok az elemek, melyek elmozdíthatóak, átcsoportosíthatóak. A megfelelő bútorok elrendezése elősegítheti az emberek társas kapcsolatát, megváltoztathatják az emberek egymáshoz való viszonyát.

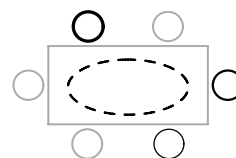
Hall könyvében olvashatunk egy viselkedés megfigyelésről, melyet Humphy Osmond végzett Amerikában. Hat személyes asztalnál ülők társalgás alakulásának folyamatát kísérte végig. Az asztalnál 6 formában alakulhat ki párbeszéd, ebből valójában csak 3 eset valósul meg, az is eltérő gyakorisággal. A sarokban ülők (a-b) kétszer többször beszélgetek mint az egymást mellett ülők (d-c), és hatszor többet mint az egymással szemben ülők (a-c).

kialakult társalgás gyakorisága					
a-b	a-c	d-c	f-c	a-e	b-e
6	1	3	0	0	0

Osmond megfigyelése Amerikában

Vietnamban akár egy kisebb létszámú asztalnál, de egy nagyobb társaság (20 fő) esetében is a beszélgetés mindig együtt folyik. Az asztalnál általában a társaság legmagasabb rangú személy kap elsőbbséget, vagy a legdominánsabb, lehangosabb ember jut szóhoz.

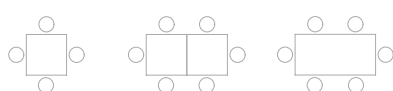
vietnamiak az asztalnál

Az euro-amerikai emberekre inkább az jellemő, hogy társas környezetben is 'magán' beszélgetéseket folytatnak, kis csoportok alakulnak ki. Addig az ázsiai kultúrában a társaság szelleme az uralkodó. Ezt erősíti meg Yang Liu dizájner 'East Meets West' grafika sorozata, mely 2007-ben mutatott be Berlinben. A grafikákon keresztül igen szemléletesen mutatta be Európa és Ázsia - Németország és Kína - kultúráinak, szokásainak különbségét az élet minden területén.

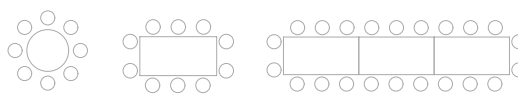

At the party, East Meets West, Yang Liu, 2007

Az éttermek asztal elrendezésének sémáiból jól kiolvasható a fenn említett jelenségek. A Budapesten található Taiwan étterem az egyik kedvenc példám. Itt jól megfigyelhető, hogy az étterem berendezése mennyire érzékenyen alkalmazkodik a vendégek kulturális szokásaihoz. Mivel ázsiai (többnyire kínai, vietnami) és magyar vendégeik egyaránt vannak, az étterem terei mindkét félnek eleget tesz. Vannak benne elszeparált részei, 2-4 személyes asztalok a kisebb, személyes társalgás számára. De találhatóak benne nagyobb kör asztalok, több féle nagyobb összefüggő terek melyek összenyithatóak, 20-60 fő számára, mely alkalmas rendezvény szervezésre.

kis asztalok, kis társaság
szeparáltság

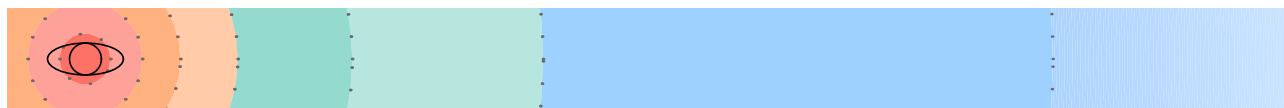
körasztal, nagy asztal, nagy társaság
összefüggő terek

A mikrókultúra harmadik szintje a **kötetlen tér**. Edward Hall ide sorolta az emberek kapcsolatteremtésben játszó személyek közötti definiálatlan távolságokat. Ezek a legnehezebb körülhatárolni, mert ez függ és kötődik a legjobban kultúránkhöz, a szokásainkhoz.

"Az emberi térérzékelés igen sok mozzanattól tevődik össze, ám ezek jelentőségét rendszerint nem ismerjük fel..."

Edward Hall

Egyszerre nagyon sok folyamat megy végbe a térérzékelésben, amit legtöbb esetben nem figyelünk oda tudatosan: hangszín, fény erősség, színek, illatok, ezeknek az intenzitása, távolság stb. Hall saját megfigyeléseiből az ember társas kapcsolati távolságokat négy féle távolságra szűkítette: bizalmas, személyes, társasági és nyilvános távolságok¹⁵, melyen belül további közeli és távoli távolságokra bontotta. A négy társasági tér jellemzőit egy táblázatba foglaltam.

¹⁵ Az angol eredeti elnevezések: intimate distance, personal distance, social distance, public distance.

5. ábra. társalgási távolságok, Edward T. Hall, Rejtett Dimenziók

		távolság	szaglás, hőérzet	látás, beszéd	situáció, helyzet
intim zóna	közeli	test érintkezik	másik lehelete, test melege erősen érezhető	torz össz látvány, rendkívüli részlet, suttogás	szeretkezés, birkozás, vigasztalás
	távoli	15-45 cm	másik lehelete, test melege érezhető	fej méreteit nagyobb arcvonás eltorzulnak, hallk beszéd	kezek érintkeznek
személyes zóna	közeli	45-75 cm	illatok jól kivehetőek	arc vonásai nem torzulnak, tárgyak 3D-ban jól érzékelhetőek	társas érintkezési távolság, jó kapcsolatban levők emberekkel
	távoli	75-120 cm	szagok enyhén kivehetőek test melege még érezhető	fő arc vonások jól kivehetőek, beszéd hang mérsékelt	kar távolság beszéd téma még személyesen érdekel
társasági zóna	közeli	120-210 cm		fej mérete 'valós'	személytelenebb alkalmi társalgás álló-ülő helyzet = felsőbbtség hatás érhetőel
	távoli	210-360 cm	szagok nem kivehetőek	arc vonások jól láthatóak	üzleti/hivatali társalgás 3m távolságnál felmerül a kérdés hogy a felek igényt tartanak-e párbeszédre vagy nem
közéleti zóna	közeli	360-750cm	szagok nem kivehetőek	fej mérete kisebbnek látszik a valóságnál	7,5m menekülési reakció
	távoli	750 cm-től	szagok nem kivehetőek	ember + környezetet látható	közéleti személyek, alkalmi nyilvános szereplés, színészek - elvesznek a részlet 'fagyos stílus'

A táblázatból láthatjuk a négy zóna távolság felosztását, és az azokhoz kapcsolódóan az érzékszerveinkkel való érzékelését, továbbá az hogy az egyes társasági szituációban melyik zóna érvényesül. A feljegyzések az 1960-s években történtek, a kiválasztott interjú alanyokkal, semleges környezetben zajlottak. Így időben és térben is megkérdőjelezhető, hogy mindenkorra és bármelyik társadalomra, bármelyik kultúrára igaz-e. Mégis azt gondolom fontos alapot adhat számunkra amiből kiindulhatunk, a további épület vizsgálatok és összehasonlítások során. Segíthet abban, hogy jobban megértsünk az emberek térbeli viselkedését, térérzékelését, térhasználatát, hogy annak megfelelően alakítsunk ki az épületeket tereit.

Nem szabad megfeledkeznünk a társadalom - technika fejlődésről sem. Például a tömegközlekedési eszközökön teljesen elfogadott, hogy az emberek észrevétlenül és 'engedély kérés' nélkül egymás távoli intim zónájába lépnek. Ekkor azonban megváltozik az emberek viselkedése, összehúzódnak, befelé fordulnak (könyv olvasás, telefon böngészés), mereven állnak-ülnek. Ezt könnyen megfigyelhetjük magunk is saját környezetünkben. A közel- és távol kelet-ázsiai emberek intim távolsága kisebb mint az euro-amerikai embereké. Ezt személyesen is tapasztaltam Hanoi-i utcáin sétálva, vagy a buszokon az emberek kevésbé zárkoznak el egymástól, könnyedén elegyednek beszélgetésbe egy idegennel. De sokat függ az egyes kultúrák szokásaitól, normáitól. Vietnamban például egy nagy családi vagy baráti társasági

vacsora alkalommal, akár 30-40 ember is összegyűlik. A nagy létszám miatt általában a bútorokat eltoljunk, hogy egy nagy összefüggő teret hozzunk létre. Majd a földön terítve ülünk, szorosan egymáshoz simulva. De ez teljesen normális és elfogadott, az nagyon fontos, hogy a körben mindenki lássa a másikat.

Az építészeti környezet használatának különbségét melyet Budapesten és Hanoiban megfigyeltem, nagyon érdekesnek találtam. Ezek magyarázatára keresem a válaszokat a kulturális különbségekben, felfogásokban, szokásokban. Ezért is nagyon érdekesnek találtam Hall könyvének 11. és 12. fejezetét, melyben több nemzetiséget hasonlít össze, több szempontból, különböző épített környezetben és szituációkban.

Kulturális összehasonlítás

	Amerika	Francia	Német	Angol	Japán	Arab
tér-érzékelés	tárgyakat érzékelik, látják, helyezik				tárgyak közötti tér	
város szerkezet	hálos utcai rendszer (kisázsia, Róma)	csillag rendszer, körúttal (Párizs, Budapest) alapos térkép		kisvárosias jellegűek (London)	csomópontos, kereszteződés számozott, számozás építkezés sorrend szerint	kisvárosias jellegűek
utca, városi terek	- magas épületek, ember kicsinek érzi magát, nincs tere a szabadban,	utcán élnek, nagy terek, széles járdák, kávéházak,			japán városban helyiek is könnyen eltévednek	szűk zsúfolt lármás
nyilvános tér	láthatatlan burkot képzel maga körül, "saját terület birtoklás", állók-ülők területe határozott, a haladoknak kell kerülgetni					- nyilvános helyen nincs senkinek joga saját területet kijelölje - álló ember térki a mozgásban lévő ember útja alól
'ajtó dilema'	- nyitott terek, ajtók zárt = összeesküvés - csukott ajtó: jelzés külvilág felé, magányra van szükség		- zárt, vastag, hangszigetelt ajtók, magánterület - nyitott=rendezetlen, szórtság, lazaság	- gyerekkorban testvérrel megosztják a szobát - fejben kialakítják a saját belső teret - munka egy térben is működik,	- ajtók, falak vékonyak - napközben ajtókat kinyitják, terek teljesen átjárhatóak, átláthatóak	
lakóház	nagy kocsni, hogy legyen saját tere	kicsi kocsni, kicsi lakás	mérnöki' terek rendszerető nép,	kis lakó helységek	ház + kert = lakótér	utcák zsúfoltak, ezért szükséges a saját ház legyen tágas, magas belmagasságú és átlátható
	alakíthatóság, könnyű bútorok		nehéz, nehezen mozgatható bútorok		kicsi lakás, szoba közepébe rendezik a tárgyakat	
	szoba falaihoz, sarkaira rendezik a tárgyakat					
beszélgetés	-váltogatja a hangszínét távolság függően, -mondanivaló nyilvános -beszélő szeme a környezetet nézi			- nem beszél hangosan - beszélő társ irányába fordul, szembe néz - csak beszélő társra vonatkozik a téma		- csak egymással szemben tudnak beszélgetést folytatni, szembe néz - 'kiszagolják' a másik érzelmi állapotát, távolságszabályozó,

Hall megfigyelései - ha a mai társadalomra nem is teljesen igaz minden része - alapján összefoglalt fenti táblázatból jól kiolvasható mennyire különbözünk, hogy mennyire másképp értelmezünk egy-egy szituációt.

Kölcsönhatásban vagyunk a környezetünkkel; mi magunk alakítjuk a saját környezetünket, a környezet pedig hatással van ránk. De valóban mindig mi alakíthatjuk a lakóterünket, úgy formázhatjuk azt ahogy szeretnénk, ahogy valóban otthonosan érezhetjük magunkat benne? Sajnos csak nagyon kevesen vannak akik ezt megtehetik. A legtöbb esetben kész épületeket kapunk és használunk, melyet megpróbáljunk saját ízlésünknek, igényeinknek megfelelően berendezni, alakítani. Olyan rejtett dolgokat hordozunk magunkban gyerekek korunktól a kultúránk által belénk ivódott, hogy nem mindig vagyunk tudatában.

Hogy egy építész tervező minden kultúrában ismerje az ember tér használati igényeit valószínűleg lehetetlen. De tudatában lenni, hogy az épületeknek használói vannak, akiknek nem elsősorban a szabványok szerint megírt leginkább minimális használati terület igényeik vannak, hanem annál sokkal összetettebb és bonyolultabb. Minden egyes épület tervezése előtt a tervezőknek mélyen tanulmányoznia kellene azt az ember csoportot akiknek terveznek. Ilyen szempontból a lakóépületek kialakítását tartom az egyik legfontosabb területnek. Ezzel szeretnék a következőkben mélyebben foglalkozni.

Irodalom jegyzék:

Nyomtatott

- Edward T. Hall: Rejtett dimenziók, 1966, Gondolat
- Nguyen Luu Lan Anh - Fülöp Mária: Kultúra és pszichológia, 2006, Osiris Kiadó KFT.
- Szentkirályi Zoltán: Válogatott építészettörténet és elméleti tanulmányok, 2006, TERC
- Moravánszky Ákos - M. György Katalin: A tér - Kritikai antológia, 2007, TERC
- Le Corbusier: Az új építészet felé, 1966, Corvina Kiadó, for.: Rozgonyi Ádám
- Magyar értelmező kéziszótár, Kilencedik változatlan 2000, Akadémiai kiadó
- Schneller István: Az építészeti tér minőségi dimenziói, 2005, TERC

Letöltött

- Cseh András: Pre Architectura Learning through space, 2015, MOME, Budapest
<http://corvina.mome.hu/dsr/access/4eaa792c-14bf-45c4-9e4a-ef99286e159a>
(u. letöltés: 2015.11.01)
- Farkas Zoltán: A kultúra, a szabályok és az intézmények, Társadalomelmélet 3., Miskolci Egyetem, 2005.
<http://mek.oszk.hu/03000/03092/03092.htm> (u. letöltés: 2015. dec. 02)
- Yang Liu: East meets West, <http://bsix12.com/east-meets-west/> (u. letöltés: 2015.11.01)

Előadás részvétel

'Kultúra és társadalom'

Előadó: Nguyen Luu Lan Anh

Helyszín: ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Izabella utca 46, 216

Idő: 2015. nov. 2 - dec. 14., hétfő 10:00-12:15

Az ajánlott irodalomból a dolgozatban felhasználtak:

Segall, M.H., Lonner, W.L., Berry, J.W. (2003) A kulturális összehasonlító pszichológia tudománya

Fiske, A. P., Kitayama. S., Markus. H. R., Nisbett. R. E. : A szociálpszichológia kulturális mátrixa, 2003

John W. Berry, Ype H. Poortinga, Marshall H. Segall és Pierre R. Dasen: A kultúra és a viselkedés hasonlóságai és a különbségei, Kulturális átörökítés és kulturális fejlődés.

Charles M. Super, Sara Harkness: A gyermeki fejlődés kulturális szerveződése.

Cigdem Kagitcibasi: A család és a család változásai

Témában tervezett áttekintendő könyvek:

- Juhanni Pallasmaa: The Eyes of the Skin, Architecture and the Senses, (1996) 2005, TJ International Ltd
- Charles J. Holahan: Environmental psychology, chapter 9. Personal space - A személyes tér, 273-308 old.

Egyéb:

- Umberto Eco: Hogyan írjunk szakdolgozatot, Kairosz Kiadó, 1987

Egyéb (érdekesebb) jegyzetelések:

Edward T. Hall: Rejtett dimenziók:

A könyv második és harmadik fejezetében Hall az állatok távolság szabályozásáról ír, minden állatfajnak van egy bizonyos területi igényünk, ez nemcsak más fajtól, de a saját fajával szemben is védelmet biztosít. Két fontos következtetést vonhatunk le a kutatásokból. Az egyik a természetben élő állattörzsek fejlődésének, alakulásának megfigyeléseiből vont le következtetést. Az állatok távolság tartása, az egyed területi szükséglete fontos szerepet játszik egy-egy faj életben maradásának mechanizmusában. Ha egy adott területen egy adott fajon belül túl szaporodnak, átlépik a túl sűrűsödést melynek következménye, hogy egymásra rossz hatással vannak, egyszerűen elkezdődik egy kihalási intervallum fajon belül. Ez az időszak addig tart míg az állatállomány eléri azt a létszámot amellyel az adott faj egészségesen képes tovább élni egymás mellett. Tehát az állatoknak saját népsűrűségi szabályozási rendszere van. A másik megfigyelés a szükséges terület hiány miatt fellépő az állatok viselkedésének változásáról szól melyet laborban, mesterségesen generált körülmények között élő állatok viselkedési folyamatát kísérték végig. Ha a szükséges területet csökkentjük, vagy az adott területen növeljük az egyedek létszámát - azaz szűkítjük az egyed fajra jellemző terület szükségletét - felborul a harmonia, mely viselkedési zavarokhoz vezetett. Kialakult az agresszió, a stressz, zavarodottság, de megjelent bizonyos egyedeknél a visszahúzódás, elzárkózás, a nem nemtörődömség. Ezek a viselkedési módok a zsúfoltság eredménye. Az állatvilágban a természetes népsűrűség szabályozás célja az egészséges faj fenntartás, hogy ne következzen be a faj kihalása a túl népesedés miatt.

Az emberek világában ezt az építészet és a technológia segítségével próbálunk át hidalni, magas, több emeletes épületekkel, felhő karcolókkal. Ezzel létre tudunk hozni mindenki számára a magán szféráját kis alapterületen. De vajon ezzel mi mindéről rekesztjük ki magunkat a világból és ez meddig fokozható?

'Kultúra és társadalom' - részvett előadás tematikája

Előadó: Nguyen Luu Lan Anh

Helyszín: ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Izabella utca 46, 216

Idő: 2015. nov. 2 - dec. 14., hétfő 10:00-12:15

Előadások témái és javasolt irodalmak:

November 2.:

1. ea. Kultúra és szocializáció, bevezető előadás
2. ea. A kultúra dimenziói

- Segall, M.H., Lonner, W.L., Berry, J.W. (2003) A kulturális összehasonlító pszichológia tudománya
- Triandis, H. (2003) A társas viselkedésmintázatok

November 9.: 3. ea. Az én és fejlődési útvonalai

- Culture and Development: Developmental Pathways to Psychological Autonomy and Hierarchical Relatedness (2)
- Fiske, A.P., Kitayama, S., Markus, H., R., Nisbett, R.E. (2003) (1).pdf

November 16.: 4.ea. A gyermekfejlődése kulturális szerveződése

- Charles M. Super, Sara Harkness: A gyermeki fejlődés kulturális szerveződése
- John W. Berry, Ype H. Poortinga, Marshall H. Segall és Pierre R. Dasen: A kultúra és a viselkedés hasonlóságai és a különbségei, Kulturális átöröklés és kulturális fejlődés

November 23.: 5. ea. Család és gyereknevelés

- Cigdem Kagitcibasi: A család és a család változásai

November 30.: 6. ea: Akkulturáció és multikulturális identitás

- Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H., Dasen, P. R. (2002): Akkulturáció és interkulturális kapcsolatok

December 07.: 7.ea.: Nemi szerepek és nemi szocializáció

- Deborah L. Best, John E. Williams: A biológiai, illetve a társadalmi nemek és a kultúra

Fiske, A. P., Kitayama. S., Markus. H. R., Nisbett. R. E. : A szociálpszichológia kulturális mátrixa, fejezetből összeállított az euro-amerikai és kelet-ázsiai kulturális modell összehasonlító táblázata

	Euro-amerikai függetlenségi kulturális modell	Kelet-ázsiai kölcsönös függőségi kulturális modell
modell	független én	kölcsönösen függő én
központ	egyén	közösség
hangsúly	egyén személyisége, képessége, adottsága, véleménye,	alkalmazkodás, érzékenység a másik felé, csoport érdek
szocializáltság	önállóság, önkifejezés	függőség másoktól, együtt élés, társas kapcsolatok kialakítása
	egyén teljesítmény, értékelés	csoportos teljesítmény, értékelés
érdek	saját érdek	csoport érdek
világnézet	“adó”: önkifejezés	“fogadó”: mások meghallgatása, megértése
	“az ember álljon meg a saját lábán”	“az emberek kölcsönösen függnek egymástól”
gondolkodás	logikus, reális	asszociációs
csecsemő	külön ágyban, sokszor külön szobában alszik	együtt alvás a szülőkkel
	csecsemő sokat fekszik, játszik egyedül	csecsemő sokat van vlmely családtagok karjában, több testi érintkezés van
nevelés (szülő, tanár) feladata	az egyediségre, egyéni különlegességre nevel	társas lény nevelése, közös értékek tisztelése, betartása

Moravánszky Ákos, M. Gyöngy Katalin: A tér, kritikai antológia, 2007, TERC

Az építészeti tér felfedezése

- Martin Heidegger: Építeni lakni gondolkodni előadás: a tér az ember számára nem a priori, eleve adott, hanem a helyek közötti határvonás következménye. (008)
- Lefebvre: összefoglalja a térfogalom különböző jelentéseit: a gondolkodás és a fantázia mentális terét, a város általunk megélt, épített, nagyobb összefüggésekbe illeszkedő terét és a tudományos geometrikus terét (008)
- Immanuel Kant: a tér csupán a külső érzékek valamennyi jelenségének formája, vagyis az érzékek szubjektív feltétele, amely nélkül nem rendelkezhetünk külső szemlélettel (010) - (a tér mint ismeretelméleti kategória csak az ember tudatában létezik, aki ennek a gondolati formánaka segítségével értelmezi érzéki benyomásait)

- Frank Lloyd Wright: a doboz szétrombolása - the destruction of the box = open floor plan Hans Auer: A tér fejlődése az építőművészetben
- Camillo Sitte: A városépítés művészi elvek alapján. Óváros: kis terek, szűkös városi környezet, de a modern város nagy terek, nagy körutak hoztak létre. Az emberekben kialakult tériszony. Kis helyen jól érzi magát, emlékekben nagynak látja, a nagytér nyomasztó lehet, emlékezetünkben összezsúgorodnak (012)

A térérzékelés pszichológiája

- Robert Vischer: 1873: Az észlelt tárgy formájának és az észelő személy érzékszerveinek korrelációjából (kölsönös viszony) indul ki. "beleérzés" (013)
- Adolf Hildebrand: 1893: "a téri összefüggés", a térérzékelésnek két alapvető módja van:
 - látó-képzet: egy 3d tárgyat egészében látja 2d megjelenésében
 - mozgás-képzet: a tárgyat, teret mozgás közben és az időbeli függvényében sorozatosan kapott információ összeségéből adódik a tárgy érzékelése (014)
- August Schmarrow: 1903: az építészet az emberi külvilággal való testi kapcsolatának az eredménye, anyagi kifejezése. Az észlelés 2 területéről ír: (015)
 - tapintás és közvetlen térérzet: 3d /l átás: 2d
 - "egy épület térbeli formája olyan gesztusok és mozgások eredménye, amelyek az ember világhoz való viszonyát, óhajait és vágyait fejezi ki."
 - számára a tér a fontos (016): testtartás, a mozgás és észlelés és az építészeti alkotás térbelisége kapcsolatban van
 - az építészeti mű alkotás: saját testünkből indul ki, és hatásai mindig testünkhöz térnek vissza, általánosságban az építészeti műhöz fűződő érzéki kapcsolatokon alapul
- Sempert: 4 fal lehatárolás,
 - érdeklődése nem a házak térbelisége, hanem a formáik és előállításuk összefüggései (016)
- MA: "az építészet terei nem csupán üregterek, negatív formák az élet számára, hanem a szellem szabad alkotásai" (016)
- Geoffrey Scott: az építészek semmibe veszik a teret, mivel anyagtalan: "Észjárásunk az anyaghoz tapad. Arról beszélünk, amit eszközeikkel megmunkálunk, ami szemüknek megragadja. Az anyagot alakítjuk a tér következmény. A tér semmi - a testet alkotó anyag merő tagadása. Ezért nem veszük észre" (018)
- Paul Frank: 1914: térösszeadás, térkivonás. érdeklődése: terek geometriai minősége (019)
- Paul Fechter: "az építészeti tér a láthatóvá vált korszak, jelkép" ... (020)

2015-16 MÁSODIK FÉLÉV KUTATÁSI TERV

Vizsgálati téma:

A BME Építészmérnöki karán és a Hanoi Építész Egyetemen oktatót lakóépület-tervezési tantárgyak összehasonlítása. Megvizsgálom a lakóépületek tervezésének folyamatát, megközelítési módját, a szempontok kihangsúlyozását, az oktatók tudás átadásának módszerei mind az elméleti órákon mind a tervezési gyakorlaton. A fő - kötelező - tantárgyak mellett összehasonlítanám az egyéb választható - lakóépülettervezési - tantárgyakat is, mind szerkezetileg mind tartalmilag.

Tervezett feladatok:

1. A BME és HAU egyetem Lakóépülettervezés előadásainak összehasonlítása

Elméleti óra részvétel: Lakóépülettervezés 1.

2016. tavaszi félév

előadó: Perényi Tamás DLA

2. A BME és HAU egyetem Lakóépülettervezés gyakorlatok összehasonlítása

BME-ÉSZK lakótervezés oktató tantárgyak	HAU lakótervezés oktató tantárgyak
Lakóépülettervezés 2.	K2. Nhà ở nhỏ - Családiház tervezése
TT3 - Tanszéki Tervezés 3.	K5. Nhà ở Chung cư - Társasház tervezése
Lakóépületek belsőépítésze	
Lakóhelyek elemzése	
Lakókörnyezet, építészet	
Diploma tervezés - lakóépülettervezéssel foglalkozó tervek	Diploma tervezés - lakóépülettervezéssel foglalkozó tervek

3. Kérdőív:

Cél személyek: építész hallgatók akik éppen, vagy már elvégezték a lakóépülettervezési tantárgyakat, 2-3-4 hallgatókkal

Hol, mikor:

- BME - Építészmérnöki kar, 2016 tavaszi félév,
- HAU - Építész kar, 2016 tavaszi félév,

Téma: a lakóépülettervezési tantárgyakra irányul.

Cél: az elméleti és gyakorlati órákon elhangzott tudás bázis arányának felmérése: a téri - műszaki - esztétikai - emberi tényezők.

Kérdés: mennyi emberi tényezőre (fizikai, pszichológiai, szociológiai), hívják fel a hallgatók figyelmét az épület elemzése, bemutatása során és tervezési tantárgyak konzultálása során.

Kérdéssor megírásához szükséges pontos cél kitűzés, mit szeretnék megtudni a válaszokból.

Szakember bevonása: pszichológus.

4. Interjú:

Interjú készítése lakóépülettervezés oktatókkal, konzulensekkel.

Témája: a lakóépülettervezési tantárgyakra irányul. Az oktatók, konzulensek fő célja a tantárggyal kapcsolatban.

Cél: az oktatók által fontosnak tartott átadandó tudás bázis arányának felmérése a téri - műszaki - esztétikai - emberi tényezők.

Kérdések: Mik az elsődleges célok a tantárgynak. Melyek a legfontosabb elméleti és gyakorlati szempontok amit átadnak a hallgatóknak, milyen kérdésekre hívják fel a hallgatók figyelmét a lakóépülettervezéssel kapcsolatban.

Kérdések összeállításához szakember bevonása (pszichológus)

Hol, mikor, kivel:

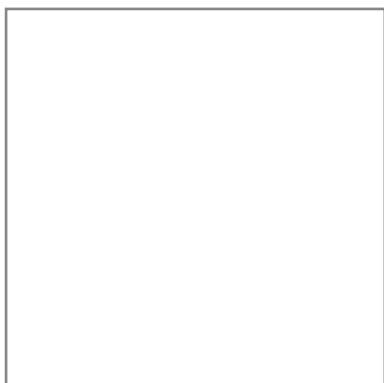
- BME - Építészmérnöki kar, 2016 tavaszi félév, Lakóépülettervezési tanszék oktatóival
- HAU - Építész kar, 2016 január, Lakóépülettervezési tanszék oktatóival

Kérdőív összeállítása folyamatban:

1. A lakóépülettervezés tantárgy feladatok tervezése során gondolkodtál-e azon, hogy kik fognak az általad tervezett lakóházban lakni?
 - a. igen, egy meghatározott család(pl.: ismerős, saját) számára terveztem
 - b. nem, senkire nem gondoltam a tervezés során
 - c. csak fiktív személyekre gondoltam
 - d. szerintem nem olyan fontos, hogy kik laknak benne
 - e. egyéb:
2. Szerinted fontos-e a lakók kulturális háttere a lakóterek kialakításában.
 - a. igen, nagyon fontos
 - b. nem, egyáltalán nem fontos
 - c. igen, kismértékben fontos
 - d. nem, annyira fontos
 - e. egyéb:
3. Tedd sorrend be a következő jellemzőket aszerint, hogy szerinted melyek befolyásolják leginkább az emberek térérzékelését.
 - a. a tér fizikai adottságai: forma, anyag, felület
 - b. a helység fény viszonyai
 - c. a helység zsúfoltsága
 - d. az emberek lelkiállapota
 - e. az emberek érzékszervei
 - f. a kulturális háttere
 - g. a nevelkedési környezet
 - h. egyéb:

1.....2.....3.....4.....5.....6.....7.....8.....

4. Rendezd be egy 6x6m-s helységet, 12 személy számára, egy közös vacsorára. Több megoldás is lehetséges.

5. A felsoroltak alapján szerinted mi befolyásolja legjobban az emberek térérzékelését?
- érezkszerveink
 - tér kialakítása, formája
 - az emberi tapasztalatok
 - az emberek lelkiállapota
 - egyéb:
6. A konzulens tanárod elsősorban merre terel az épületformájának kialakításakor?
- egy adott forma világot fogalmazott meg
 - a helyi hagyományokra, jellegzetességeire hívta fel a figyelmet
 - egy globális stílust jegyeit követve formált
 - a terep és telek helyzetéből adódó lehetőségekre figyelmeztetett
 - egyéb:
7. Mi volt a legfontosabb szempont amire a konzulens felhívta a figyelmedet a lakóterek kialakítása során?
- az emberek térhasználati igényei
 - egy adott forma, formálási módszer követése
 - egy építészeti stílus jegyeinek követése
 - a terep viszonyok adottságainak kihasználása
 - egyéb:
8. A tervezési feladat kiadása után mi az első dolog amivel elkezdted foglalkozni a?
- helyszín jellemzői, jellegzetességei, terep tanulmányozása
 - tervezendő épület méretei, funkcióinak megértése
 - a lakóépület használok meghatározása, körülírása, megértése
 - éghajlat, tájolás, kilátás megvizsgálása
 - egyéb:

9. Neked mi volt a főszempont az épületformálás kialakításában?
- egy adott forma világot követtem
 - a helyi hagyományokat, jellegzetességeit megtartottam
 - egy stílus jegyeit követtem
 - a terep viszonyokat vettem figyelembe
 - egyéb:
10. Osztályozd fontossági sorrendben 1-5-ig a következő szempontokat a lakóház tereinek tervezése folyamatában.
- a terek megfelelő tájolása
 - a helységek összekapcsolása, összehangolása
 - a helységek méreteinek betartása szabvány szerint
 - a használók (feltételezett vagy akár valós emberek) jellemzői
 - egyéb:
11. A lakóház helységeit mi alapján méretezted?
- szabvány előírások szerint
 - álmaim lakóházát tervezem
 - tapasztalatból (nekem mekkora helyre van szükségem)
 - a feladat kiírás nagyon megköti a lehetőségeket
 - egyéb: